

Patiëntenrechten

Wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt

I. Inleiding

Inleiding

Onderwerp?

Artikelsgewijze voorstelling van de wet met bespreking van volgende rechten:

- recht op kwaliteitsvolle dienstverlening
- recht op vrije keuze
- rechten in verband met informatie over de gezondheidstoestand
- recht om toestemming te geven of te weigeren
- rechten m.b.t. het patiëntendossier
- recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer en intimiteit
- recht van de onbekwame patiënt op vertegenwoordiging
- recht op klacht en bemiddeling van de klacht

Inleiding

Wie ben ik?

Isabelle De Beir

Advocaat

Erkend bemiddelaar in burgerlijke en handelszaken en in familiale zaken

FLOW

Advocaten en bemiddelaars

Lage Heirweg 37a

9830 Sint-Martens-Latem

0475/34.97.32

isabelle@flowlaw.be

www.flowlaw.be

II. Het toepassingsgebied van de Wet Patiëntenrechten

Toepassingsgebied

De patiënt

De patiënt is de natuurlijke persoon aan wie gezondheidszorg wordt verstrekt, al dan niet op eigen verzoek

Gezondheidszorg

Diensten verstrekt door een beroepsbeoefenaar met het oog op het bevorderen, vaststellen, behouden, herstellen of verbeteren van de gezondheidstoestand van een patiënt of om de patiënt bij het sterven te begeleiden.

Toepassingsgebied

Tegenover wie gelden de rechten van de patiënt?

Tegenover de **beroepsbeoefenaars** bedoeld in de WUG-wet (Wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen van 10 mei 2015, vervangt het KB nr. 78 van 10 november 1967)

WUG-beroepen

Deze zgn. WUG-beroepen zijn allemaal '**klassieke**' beroepen in de gezondheidszorg, waaronder **huisarts**, houder van een bijzondere beroepstitel

Toepassingsgebied

Hoe naleven van de wet? (artikel 4 W. Patiëntenrechten)

*“De beroepsbeoefenaar leeft de bepalingen van de wet na **binnen de perken van de hem door of krachtens de wet toegewezen bevoegdheden**. In het belang van de patiënt pleegt hij desgevallend multidisciplinair overleg.”*

- ★ Verwijzing naar de WUG
- ★ Het uitoefenen van de geneeskunde

Toepassingsgebied

Het uitoefenen van de geneeskunde (artikel 3 WUG)

“het gewoonlijk verrichten van elke handeling die tot doel heeft, of wordt voorgesteld tot doel te hebben, bij een menselijk wezen, hetzij het **onderzoeken** van de gezondheidstoestand, hetzij het **opsporen** van ziekten en gebrekkigheden, hetzij het stellen van de **diagnose**, het instellen of uitvoeren van een **behandeling** van een fysieke of psychische, werkelijke of vermeende pathologische toestand, hetzij de inenting.”

III. De rechten van de patiënt

Rechten van de patiënt

1. **Recht op kwaliteitsvolle dienstverlening** (artikel 5 W. Patiëntenrechten)

“De patiënt heeft, met eerbiediging van zijn menselijke waardigheid en zijn zelfbeschikking en zonder enig onderscheid op welke grond ook, recht op kwaliteitsvolle dienstverlening die beantwoordt aan haar behoeften.”

= dat de geldende standaarden zoals die voortvloeien uit de stand van de wetenschap worden nageleefd.

= behoeften van de patiënt, niet haar verlangens tzt de patiënt kan geen recht laten gelden op een behandeling waarvoor geen medische indicatie bestaat.

Rechten van de patiënt

Samenhang met artikel 11bis W. Patiëntenrechten (toegevoegd 24 november 2004)

*“Elkeen behoort van de beroepsbeoefenaars in de zorgsector **de meest aangepaste zorg** te krijgen om de **pijn** te voorkomen, er aandacht voor te hebben, te evalueren, in aanmerking te nemen, te behandelen en te verzachten.”*

Rechten van de patiënt

2. **Recht op vrije keuze van de gezondheidszorgbeoefenaar** (artikel 6 W. Patiëntenrechten)

*“De patiënt heeft recht op **vrije keuze van de beroepsbeoefenaar** en recht op **wijziging** van deze keuze behoudens, in beide gevallen, beperkingen opgelegd krachtens de wet.”*

Keuzevrijheid beperkt tijdens avond- en weekenddiensten.

bv. Vonnis Correctionele Rechtbank Tongeren van 7 september 2009 (T. Gez. 2011-12, 38)

Man belemmerde een mannelijke anesthesist met wachtdienst de spinale anesthesie toe te dienen bij zijn zwangere echtgenoot.

Rechten van de patiënt

3. **Recht op informatie over de gezondheidstoestand** (artikel 7 W. Patiëntenrechten)

*“De patiënt heeft tegenover de beroepsbeoefenaar **recht op alle hem betreffende informatie die nodig is om inzicht te krijgen** in zijn gezondheidstoestand en de vermoedelijke evolutie ervan.”*

Dit recht bestaat op zichzelf. Dus ook zonder voorgenomen behandeling.

Rechten van de patiënt

- In een **duidelijke taal** = aangepast aan de individuele patiënt, aldus rekening houden met onderscheidingsvermogen van de patiënt
- Verzoek tot **schriftelijke bevestiging** van informatie kan maar kan ook op initiatief van arts nadat mondeling werd megedeeld
- Aanwezigheid van of vertegenwoordiging **vertrouwenspersoon** kan.
Noteren in patiëntendossier dat dit aan vertrouwenspersoon werd megedeeld met akkoord van de patiënt.
Voor 13 december 2006 was dit slechts een mogelijkheid die kon geweigerd worden, nu is het een recht.

Rechten van de patiënt

- **Therapeutische exceptie** = Informatie kan onthouden worden aan patiënt indien het meedelen ervan ernstig nadeel kan meebrengen en mits hierover eerst een collega te hebben geraadpleegd.
Schriftelijke motiveren in patiëntendossier
Desgevallend vertrouwenspersoon inlichten
Zodra geen nadeel meer, informatie meedelen

Rechten van de patiënt

- **Het recht op niet-weten.**

Indien patiënt hierom uitdrukkelijk verzoekt wordt de informatie niet meegedeeld.

Plicht om te informeren dan plicht om niet te informeren.

Wél indien het niet meedelen ervan ernstig nadeel voor de gezondheid van de patiënt of derden zou opleveren, mits voorafgaandelijk overleg met collega en eventuele vertrouwenspersoon te horen.

bv. Patiënt die niet wil worden geïnformeerd over besmettelijke ziekte waaraan hij lijdt en die daardoor gezondheid van zichzelf en van anderen in gevaar brengt.

Rechten van de patiënt

4. **Recht toestemming te geven of te weigeren** (informed consent)

(artikel 8 W. Patiëntenrechten)

- **Recht op voorgelichte, voorafgaande en vrije instemming**

(artikel 8 § 1 W. Patiëntenrechten)

*“De patiënt heeft het recht om **geïnformeerd, voorafgaandelijk en vrij** toe te stemmen in iedere tussenkomst van de beroepsbeoefenaar.*

*Deze toestemming wordt **uitdrukkelijk** gegeven behalve wanneer de beroepsbeoefenaar, na de patiënt voldoende te hebben geïnformeerd, **uit de gedragingen van de patiënt** redelijkerwijze diens toestemming kan afleiden.*

Op verzoek van de patiënt of van de beroepsbeoefenaar en met de instemming van de beroepsbeoefenaar of van de patiënt, wordt de toestemming schriftelijk vastgelegd en toegevoegd aan het patiëntendossier.”

Rechten van de patiënt

4. Recht toestemming te geven of te weigeren (informed consent)

(artikel 8 W. Patiëntenrechten)

- **Recht op voorafgaande informatie** (artikel 8 § 2 W. Patiëntenrechten)

*“De **inlichtingen** die aan de patiënt verstrekt worden, met het oog op het verlenen van diens toestemming bedoeld in § 1, hebben **betrekking op het doel**, de **aard**, de **graad van urgentie**, de **duur**, de **frequentie**, de voor de patiënt relevante **tegenaanwijzingen**, **nevenwerkingen en risico's** verbonden aan de tussenkomst, de **nazorg**, de mogelijke **alternatieven** en de **financiële gevolgen**. Ze betreffen bovendien de **mogelijke gevolgen ingeval van weigering of intrekking** van de toestemming, en **andere** door de patiënt of de beroepsbeoefenaar **relevant geachte verduidelijkingen**, desgevallend met inbegrip van de wettelijke bepalingen die met betrekking tot een tussenkomst dienen te worden nageleefd.”*

Rechten van de patiënt

Relevante risico-theorie = voor de patiënt relevante risico's omvatten ook uitzonderlijke risico's.

Hof van Cassatie: een arts wordt niet ontslagen van zijn informatieplicht wegens het uitzonderlijk risico ervan. (Cass. 26 juni 2009, *R.W.* 2009-10, 1522, noot H. Nys)

Therapeutische exceptie niet voor het onthouden van informatie aangaande risico's uit vrees dat ingreep anders zou geweigerd worden. Wel rekening houden met draagkracht van de patiënt.

Informatie **voorafgaandelijk en tijdig** verstrekken.

Rechten van de patiënt

4. Recht toestemming te geven of te weigeren (informed consent)

(artikel 8 W. Patiëntenrechten)

- **Recht op weigering of intrekking van de toestemming** (artikel 8 § 4 W. Patiëntenrechten)
- **Neemt recht op kwaliteitsvolle dienstverlening niet weg.**
- **Op vraag van patiënt of zorgverlener schriftelijk bevestigen en toevoegen aan patiëntendossier.**
- **Patiënt dus niet aan zijn lot overlaten maar informeren over de mogelijke gevolgen van weigering of intrekking.**
- **Alternatieve behandeling voorstellen of doorverwijzing voorstellen waarmee eventueel wel zou kunnen ingestemd worden.**

Rechten van de patiënt

4. Recht toestemming te geven of te weigeren (informed consent)

(artikel 8 W. Patiëntenrechten)

- **Bij spoedhulp veronderstelde toestemming** (artikel 8 § 5 W. Patiëntenrechten)
- Iedere **noodzakelijke tussenkomst** gebeurt **onmiddellijk** in het belang van de gezondheid patiënt in geval er geen duidelijke wilsuitdrukking kan bestaan.
- Melding van maken in het patiëntendossier
- Van zodra mogelijk opnieuw handelen met vereiste toestemming
- Bij een echt spoedgeval vaak quasi onmogelijk om de wil van de patiënt te kennen. Arts moet naar de mogelijke voorafgaande weigering niet zelf op zoek gaan.

Rechten van de patiënt

5. Rechten betreffende het patiëntendossier (artikel 9 W. Patiëntenrechten)

- Recht op inzage in het patiëntendossier (artikel 9 § 1 W. Patiëntenrechten)

Ratio legis: bescherming van het privéleven van de patiënt

Stelt patiënt in staat om controle uit te oefenen over de gegevens die over hem in een dossier zijn opgenomen en aldus zo zijn privéleven te beschermen.

- na verzoek
- onverwijld en ten laatste binnen de 15 dagen
- persoonlijke notities en gegevens over derden uitgesloten

Rechten van de patiënt

Wat zijn persoonlijke notities per definitie?

Niet in wet bepaald. Volgens Memorie van Toelichting bij de wet zijn het *de aantekeningen die door de zorgverlener afzonderen worden opgeborgen en die voor anderen, zelfs voor medebetrokkenen van de zorgverleningsequipe, niet toegankelijk zijn.*

Vanaf deze aantekeningen spontaan voorgelegd worden aan bv. een collega verliezen ze hun karakter van persoonlijke notities.

Patiënt kan zich laten bijstaan door of inzage laten uitoefenen door vertrouwenspersoon. Indien dit een WUG beroepsbeoefenaar is, kan die ook de persoonlijke notities inzien. Lijkt tegenstrijdig te zijn met de aard van dergelijke notities.

Therapeutische exceptie in dossier gemotiveerd. Inzagerecht enkel via door patiënt aangewezen arts.

Rechten van de patiënt

5. Rechten betreffende het patiëntendossier (artikel 9 W. Patiëntenrechten)

- **Recht op afschrift van het patiëntendossier** (artikel 9 § 2 W. Patiëntenrechten)

Patiënt heeft recht op afschrift van geheel of gedeelte van zijn dossier

- na verzoek
- onverwijld en ten laatste binnen de 15 dagen
- persoonlijke notities en gegevens over derden uitgesloten
- vermelding strikt vertrouwelijk en persoonlijk op afschrift
- weigering indien aanwijzingen dat patiënt onder druk wordt gezet om afschrift aan derden mee te delen.

Rechten van de patiënt

5. Rechten betreffende het patiëntendossier (artikel 9 W. Patiëntenrechten)

- **Recht op onrechtstreekse inzage van het patiëntendossier** (artikel 9 § 4 W. Patiëntenrechten)

Enkel de echtgenoot, de (wettelijk samenwonende) partner en de bloedverwanten tot en met de tweede graad

- voldoende gemotiveerd en gespecificeerd verzoek (bv. vermoeden medische fout, testamentaire betwistingen, ter behartiging van materiële belangen)
- geen verzet van patiënt bij leven
- onverwijld en ten laatste binnen de 15 dagen
- persoonlijke notities en gegevens over derden uitgesloten
- onrechtstreekse inzage dus niet zelf maar enkel door een door de verzoeker aangeduide zorgverlener

Rechten van de patiënt

6. **Recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer** (artikel 10 W. Patiëntenrechten)

*“De patiënt heeft recht op **bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer** bij iedere tussenkomst van de beroepsbeoefenaar en **inzonderheid betreffende de informatie die verband houdt met zijn gezondheid.***

*De patiënt heeft recht op **respect voor zijn intimiteit.** Behoudens akkoord van de patiënt, kunnen enkel de personen waarvan de aanwezigheid is verantwoord in het kader van de dienstverstrekking van de beroepsbeoefenaar, aanwezig zijn bij de zorg, de onderzoeken en de behandelingen.*

***Geen inmenging** is toegestaan met betrekking tot de uitoefening van dit recht dan voor zover het bij wet is voorzien en nodig is voor de bescherming van de volksgezondheid of voor de bescherming van de rechten en de vrijheden van anderen.”*

Rechten van de patiënt

7. **Recht op klacht en bemiddeling van de klacht** (artikel 11 W. Patiëntenrechten)

- De wet voorziet een aantal belangrijke rechten
- Daaraan zijn evenwel geen sancties verbonden indien zorgverlener deze niet nakomt
- Wel voorzien: recht klacht neer te leggen bij bevoegde ombudsfunctie

Ombudsfunctie: onderscheid zorgverlening in ziekenhuis of daarbuiten (huisarts)

Buiten een ziekenhuis bestaan geen specifieke ombudsfuncties. Wel “Federale Commissie Rechten van de Patiënt” (artikel 16 § 3 W. Patiëntenrechten)

Rechten van de patiënt

Buiten een ziekenhuis bestaan geen specifieke ombudsfuncties. Wel “Federale Commissie Rechten van de Patiënt” (artikel 16 § 3 W. Patiëntenrechten)

- klacht tegen huisarts, tandarts, apotheker, ed komt hier terecht
- schriftelijke klacht (in ziekenhuis ook mondeling)
- belangrijkste taak: bemiddelen
- lukt bemiddeling niet zal ombudsfunctie klagende partij informeren over andere mogelijke stappen (advocaat, sociale dienst ziekenfonds, provinciale raad orde der artsen)
- opm: hoge drempel maakt bemiddeling tussen partijen moeilijk

Rechten van de patiënt

8. **Recht van de onbekwame patiënt op vertegenwoordiging**

(artikel 12 - 15 W. Patiëntenrechten)

- **De minderjarige patiënt** (artikel 12 W. Patiëntenrechten)

- Rechten uitgeoefend door de ouders die het ouderlijk gezag uitoefenen of door de voogd

- Minderjarige wordt betrokken rekening houdende met leeftijd en maturiteit

- Minderjarige met redelijk beoordelingsvermogen kan rechten als patiënt zelfstandig uitoefenen. Deze inschatting gebeurt door behandelende arts

Rechten van de patiënt

8. **Recht van de onbekwame patiënt op vertegenwoordiging**

(artikel 12 - 15 W. Patiëntenrechten)

- **De meerderjarige patiënt die wilsonbekwaam is** (artikel 14 W. Patiëntenrechten)

→ Cascade-regeling van wie rechten uitoefent. In principe door persoon die de patiënt vooraf schriftelijk en gedagtekend heeft aangeduid of door de bewindvoerder aangesteld door de Vrederechter dan wel door de echtgenoot, de wettelijk of feitelijk samenwonende partner dan wel door een meerderjarig kind, ouder, meerderjarige broer of zus van de patiënt

→ Indien al deze niet wensen of kunnen behartigt de betrokken beroepsbeoefenaar (al dan niet in multidisciplinair overleg, de belangen van de patiënt

→ De patiënt wordt zoveel mogelijk en in verhouding tot zijn begripsvermogen betrokken bij de uitoefening van zijn rechten.

Rechten van de patiënt

8. Recht van de onbekwame patiënt op vertegenwoordiging

(artikel 12 - 15 W. Patiëntenrechten)

- Verplichting van de arts bij vertegenwoordiging (artikel 15 W. Patiëntenrechten)

*“Met het oog op de **bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de patiënt kan de betrokken beroepsbeoefenaar het verzoek van de vertegenwoordiger om inzage of afschrift geheel of gedeeltelijk weigeren.** In dergelijk geval wordt het recht op inzage of afschrift uitgeoefend door een door de vertegenwoordiger aangewezen beroepsbeoefenaar.*

In het belang van de patiënt en teneinde een bedreiging van diens leven of een ernstige aantasting van diens gezondheid af te wenden, wijkt de betrokken beroepsbeoefenaar, in voorkomend geval in multidisciplinair overleg, af van de beslissing genomen door de vertegenwoordiger.

*De beroepsbeoefenaar een **schriftelijke motivering** toe aan het patiëntendossier.”*

Bedankt

Contactgegevens

FLOW

Advocaten en bemiddelaars

Isabelle DE BEIR

Lage Heirweg 37a

9830 Sint-Martens-Latem

0475/34.97.32

isabelle@flowlaw.be

www.flowlaw.be